

Дешчански златовез на листи културног наслеђа

6.
СТРАНА

10.
СТРАНА

Преминуо архимандрит Андреј

Дан народности у Печују

6.
СТРАНА

СНН

4.
СТРАНА

Посетили смо школарце на југу Мађарске

ДРУШТВО

Нема заборавља усташких злочина

Патријарх освештао земљиште за храм јасеновачким жртвама

Његова Светост патријарх српски г. Порфирије освештао је 13. септембра ове године, на празник Светих мученика јасеновачких, земљиште и часни крст за нови храм у Виноградској улици на Новом Београду, који ће бити посвећен мученицима јасеновачким. Ево шта је патријарх том приликом поручио свим Србима у матици и расејању.

Браћо и сестре, велики је благослов бити данас на овом месту. Велика је радост свих нас који смо се сабрали овде зато што смо осветили крст и место на којем треба да се подигне храм у којем ће се скупљати народ да би се молио Богу. Нарочито је велики благослов што ће храм који ће, ако Бог да, овде никнути бити посвећен Светим мученицима јасеновачким. Оно што је за сваког човека појединачно душа, то је за једно место, за један крај и за једну заједницу храм Божји. Ако замислимо човека без душе онда имамо у виду само леш. На исти начин, народ који нема храм у средишту свог насеља, који нема храм у којем се сабира и у којем изграђује заједницу са Богом молећи се Богу и истовремено гради заједницу и јединство међу собом, тамо где нема храма иако постоји народ, можемо говорити о народу који није жив. Хвала Богу, наш народ је жив, жив је Духом Светим, жив је светитељима Божјим који красе календар наше Цркве, жив је светитељима који су поникли у нашем народу, али исто тако и свим људима Божјим, светим људима где год да су расли, где год да су се молили Богу. Растући у Христу, постајући светитељи Божји, Бог прославља такве људе да би превазишли своје време и свој простор, границе свог народа, да би постајући Божји људи, Христови људи, припадали сваком човеку, свакој души која чезне за Богом. Хвала Богу, ми смо се овде сабрали да покажемо управо то – да смо народ жив и да не само осећамо потребу за благодаћу Божјом, него да смо спремни да зидамо место на којем борави и на којем ће боравити благодат Духа Светог, а ми ћемо се њоме, долазећи на то место и у тај храм, напајати.

Има ли већег благослова од благослова да храм буде посвећен Светим

мученицима јасеновачким? Највеће и најсветије место у нашем народу јесте Јасеновац. То је парадокс Јеванђеља Христовог, парадокс вере наше. Управо онда када смо слаби и немоћни, управо онда када страдамо, али не макар како и не за било кога, него онда када страдамо за име Христово сведочећи Њега као свог Бога и свог Спаситеља, онда је то страдање добит. Онда је то страдање победа. У речима мученика најбоље се виде речи самог Господа нашег: Ко хоће да спасе душу своју, изгубиће је, односно, ко воли било шта од овог света више него Бога, мислећи да ће било чим што је из овог света постати снажан и јак, да ће пронаћи смисао, али без Христа – вара се. Међутим, онај који разуме да је Христос почетак и крај, да је Он најпотребнији нашим животима, тај и све остало што има и све оно што јесте открива могућност и налази пут да му све то добије истински и прави смисао.

Мученици јасеновачки јесу часна трпеза на којој се сабира наш народ. Као што знамо, на почетку Цркве први хришћани су се сабирали на местима на којима су страдали сведоци Христове вере, мученици. Мученички гробови су били часна трпеза. Отуда је Јасеновац најсветији наш храм! Отуда су мученици јасеновачки најчаснији и најсветија часна трпеза са које засигурно, када се Богу и мученицима јасеновачким обраћамо, Бог чује наше молитве. Мученици јасеновачки баш због тога што су светитељи Божји, што су мученици за веру, за веру православно, не свде се само на један мали географски простор. Баш зато што су мученици они превазилазе и време и простор, и себе и своје име, и где год да им се обратимо са молитвом да нам помогну да увек будемо са Христом и да увек као и они Христа имамо на првом месту

у свом животу, кад год им се обраћамо са таквом молитвом, Господ, будући да нас они заступају, такву молитву нашу чује и испуњава је. Зато смо и ми овде, слава Богу, по промислу Његовом одлучили да овај храм посветимо Светим мученицима јасеновачким, да подсећамо и себе и све који ће храм гледати и који ће долазити у њега да, као што су мученици јасеновачки дали све за Христа и Христа ни за шта, и наш живот у тим речима у том духу добија свој пун смисао. Зашто? Зато што у храму Божјем постајемо једно. У храму ми остварујемо јединство које је суштинско. У храм долазимо да постанемо једно не у некој идеји овог света, не у било чему, јер није свако јединство благословено, није свако јединство спасоносно. Када се уједињујемо једном вером у Христу, онда је то наше јединство, јединство у лепоти, у радости, у љубави, у истини. То и такво јединство даје своје плодове и овде и сада, али пуноћу реализује и достиже у вечности.

Нека би Господ дао, браћо и сестре, да сви уградимо себе молитвама Светих мученика јасеновачких у храм који ћемо овде зидати, да сви уградимо себе на сваки могући начин, а најпре духовно, како бисмо врло брзо

дочекали тај моменат да се чују звона са овог места, звона која ће говорити уместо свих нас и бити позив сваком од нас да долазимо овде да служимо свету Литургију без које нема Цркве, без које нема хришћанског живота, да служимо свету Литургију и причешћујемо се Господом нашим, јер без причећа нема истинског хришћанског живота. Хришћански живот није тек једна идеја и идеологија, није скуп неких правила. Хришћански живот је предавање себе свецелог Христу и кроз то предавање себе свецелог Њему, препознавање ближњег свог као неког без ког нема смисла нашег постојања, препознавање ближњег свог као неког који нам је неопходан, коме смо ми такође потребни и кроз ближњег свог непосредно заволевши Њега. Храм је место у којем сваког човека препознајемо као икону Божју, где сваког човека препознајемо као свог ближњег и као свог брата.

Нека би Господ све нас благословио молитвама Светих мученика јасеновачких и свих светитеља Божјих свих времена и свих векова како бисмо што пре на овом месту и свугде славили име Једног у Тројци Бога, Оца и Сина и Светог Духа, сада, увек и у векове векова, амин. ■

Међународни скуп у Будимпешти

САРАДЊА

Званичници Србије и БиХ на Демографском самиту

Овогодишњи дводневни скуп о демографији одржан је под називом „Породица као кључ сигурности“. На самиту су, поред највиших мађарских званичника, учествовали и председник Србије Александар Вучић, српски члан Председништва БиХ Жељка Цвијановић, српска министарка за бригу о породици и демографију Дарија Кисић и гости из више других земаља.

Учесницима Демографског самита, одржаног прошле недеље у Будимпешти, обратили су се највиши званичници земље домаћина, представници цркве, стручњаци и гости са четири континента. Поред осталих, говорили су и председница Мађарске Каталин Новак, премијер Виктор Орбан, председник Србије Александар Вучић, премијер Италије Ђорџа Мелони, председници скупштина, министри и други гости.

Демографски самит је међународни стратешки форум о демографским питањима који се одржава од 2015. године, а пре две године учесницима се обратио председник Републике Српске Милорад Додик, који је тада обављао функцију српског члана Председништва БиХ.

На овогодишњем самиту је око 60 шефова држава и влада, вођа црква, медијских личности, мислилаца и лидера невладиних организација са че-

тири континента, поделило своја размишљања о томе како створити сигурну и предвидљиву будућност за породице и будуће генерације.

Председница Мађарске Каталин Новак навела је да је у земљи изграђен један од најиновативнијих светских модела породичне политике у протеклој деценији, залажући се за „традиционалне породичне вредности, подржавајући формирање породице и штитећи живот и традиционалну породицу“.

– Мађарска нуди породицама сигурну, предвидљиву и планирану будућност у неизвесном и изазовном свету. Пред нама је још пуно посла, али смо поносни на резултате које смо постигли. Имамо највећу стопу бракова и рађања у Европи, док стопа развода и абортуса опада – навела је у поздравној речи Каталин Новак.

Председник Србије Александар Вучић требало је да одржи говор на

отварању самита, али није био у прилици, јер је на овај скуп стигао нешто касније, из Брисела. Он је, међутим, учествовао на вечери коју су за учеснике скупа приредили Каталин Новак и Виктор Орбан, са којима је том приликом и разговарао.

Српски члан Председништва БиХ Жељка Цвијановић је у обраћању учесницима самита, поручила да је обавеза свих да се покуша скренути пажња јавности на изазове у области демографије, који су заједнички готово свим европским земљама.

„Нажалост, у Европи која се суочава са веома озбиљном демографском кризом, овој теми се не придаје довољно пажње. Утолико је већи значај скупова попут овог у Будимпешти, као и наша обавеза да покушамо да скренемо пажњу јавности на изазове у области демографије који су заједнички готово свим европским земљама“ рекла је Цвијановићева.

Ако је демографија кључ нашег опстанка и ако је реч о елементарној биолошкој чињеници, каже она, онда је породица свакако претпоставка стабилног демографског развоја.

„Ако једна држава у дужем временском периоду бележи негативан природни прираштај и изразито неповољне демографске трендове, то у будућности може довести до бројних поремећаја у њеном функционисању“, навела је она.

Гошћа из БиХ је такође навела да суочавање са таквим изазовима захтева свеобухватно сагледавање њихових узрока, не само од стране надлежних државних институција, већ и стручне јавности, медија, академске заједнице, цивилног сектора, односно друштва у целини.

„Дискусије о демографији и пронаталитетним политикама често се сведу искључиво на финансијски или материјални аспект. А, наравно, власти осмишљавају одређене мере, издвајају новац, креирају переске олакшице, обезбеђују разне погодности, дају повољне кредите младим брачним паровима, помажу им у решавању стамбеног питања и тако даље“, рекла је Жељка Цвијановић

сматра да је тај материјални или финансијски сегмент веома важан и незаобилазан за сваку државу која на озбиљан начин приступа овом питању. Поручила је да је Мађарска сјајан пример земље која се на озбиљан и свеобухватан начин бави демографским питањима о чему, како је навела, сведочи и овај одлично организовани, сада већ традиционални демографски самит.

„Пронаталитетне мере које се примењују у Србији почеле су да дају резултате и стопа рађања почела је да иде узлазним трендом“, оценила је српска министарка за бригу о породици и демографију Дарија Кисић на Демографском самиту.

Како је навела, самит у Будимпешти значајан је да земље изнесу своја искуства и мере које примењују када су у питању демографска кретања. Према њеним речима, Република Србија поносна је на своје резултате пронаталитетних мера.

„Те мере су почеле да дају резултате, јер смо и ми успели да зауставимо силазећи тренд стопе рађања. Још увек је природни прираштај негативан, али стопа рађања је почела да иде узлазним трендом, стопа морталитета се смањила, тако да се надамо повољнијим демографским резултатима и у нашој земљи. Овде су практично сви говорници истакли колико је породица битна, колико све што радимо и градимо, радимо за добробит породица. То је и наш мото. Све што радимо, радимо за нашу децу, јер су они наша будућност. Желимо да им оставимо још бољу, успешнију и напреднију Србију“, поручила је.

Д. А.

МИНИСТАРКА КИСИЋ ПОСЕТИЛА СРПСКУ ШКОЛУ

Поред активности на Демографском самиту у Будимпешти, министарка Дарија Кисић је посетила и Српски образовни центар „Никола Тесла“, где је разговарала са руководством, наставницима и ђацима ове школе, којима је захвалила што чувају наш језик, културу, обичаје и традицију. Она је претходно, учествовала на министарској панел дискусији о демографским кретањима и изазовима.

ШКОЛСТВО

Обишли смо наше школе у унутрашњости Мађарске

У нову школску годину са новим надама и изазовима

Сваки полазак у школу доноси низ изазова, праћених различитим емоцијама, како код родитеља, тако и код деце. Почетак септембра је за ученике по правилу препун радости, среће и очекивања, јер представља увод у својеврсну животну авантуру која неповратно мења живот целе породице. Наши сарадници из унутрашњости Мађарске боравили су у неколико наших школа, како би забележили са каквим очекивањима је у њима почела ова школска година.

Ловра

Нема особе коју септембар не подсећа на почетак школске године. У животу сваког од нас, период школовања заузима посебно место. Првих септембарских дана поново су се окупиле ђаци и просветари ловранске испоставе СОЦ „Никола Тесла“ из Будимпеште, да заједно закораче у нову школску годину. Други разред је, на свечаном отварању, извео програм за новопридошле прваке, који су добили поклон-пакетиће.

Директора школе Весна Вејмола Рац-Петин одржала је поздравни говор на оба језика, а др Јованка Ластаћ, директорка Образовног центра, званично је отворила школску 2023/24. годину, уз благослов месног пароха, протојереја Радована Савића.

Првог септембра је у Ловри укупно било 59 уписаних ђака, док им се нешто касније придружио још један нови ученик, тако да их је сада 60. У првом разреду, који води учитељица Софија Иванов уз помоћ Жужане Ђосић, има једанаест ђака, док их је у другом, који воде Радослава Мазали-

ца и Ванда Вађоцки, петнаест. У трећем разреду учитељице Милена Милановић и Милена Видак имаће једанаест ђака, док је у четврти разред који воде учитељице Јелена Вукајловић Краус и Гордана Карагић Видак уписано девет ученика. У петом разреду чији је разредна старешина Јулијана Которчевић има пет ученика, а у шестом, на челу са разредном Моником Черна Куруц, има их шесторо.

Ђацима петог и шестог разреда васпитачи за поподневни боравак биће учитељице Мазалица и Милановић, које више неће предавати физичко васпитање, него ће, од ове школске године, у свим одељењима за тај предмет бити задужен Тамаш Вејмола. Горан Карагић, који је радио као васпитач, од ове године је на радном месту школског секретара и обавља административне послове.

„Све књиге су нам стигле на време, завршили смо сву администрацију. У школи ће се предавати веронаука, имамо свештеника за реформаторе, док за децу католичке вероисповести још увек нема ко да нам дође. Нема-

Батања

мо ни логопеда, вероватно ће да долази из пештанске школе. Од слободних активности имамо фудбал, фолклор, драмску секцију, секцију енглеског језика и карате. Хорских проба неко време неће бити, деца ће учити песмице за програме на часовима музичког васпитања”, изјавила је за наш лист директорка ове установе Весна Вејмола Рац-Петин.

Како сазнајемо, проблем некоршћења новог аутобуса још увек постоји. Из непознатог разлога још није потписана дозвола о коришћењу возила, а сваког дана од куће до школе и натраг путује 49 школараца и забавиштанаца. Њих, како нам је речено у школи, за сада превозе два мања аутобуса.

Школско звоно се 1. септембра огласило и у Батањској српској основној школи и забавишту, и позвало у клупе своје основце, који су се после летњег распуста вратили свежи, одморни и орни за нове радне победе. Весели жагор малишана чуо се у школској сали, где је уприличен свечани пријем првака и отварање школске 2023/2024. године. Речи добродошлице упутила им је Мелинда Њари, директорка ове институције:

„Онима који не живе у свету школе, можда се чини да се једна школска година прелива у другу. Ми већ добро знамо да то није тако једноставно. Сваки пут морамо да се суочимо са новим изазовима и прилагодимо им се, што свакако захтева много рада, истрајности и труда. Ни данас није без изазова, јер иако још увек осећамо летњу топлиоту, безбрижни дани

летњег распуста су прошли. Капије наше школе су поново отворене. Са поносом могу да кажем да ћемо ову, школску 2023/2024. годину, почети са 94 ученика, међу којима је 18 ђака првака. Драги прваци, овај дан је првенствено вама посвећен, почиње ново поглавље у вашем животу, сада ће се многе ствари променити. Више нисте у забавишту, већ почињете живот школараца.”

Након топлих речи добродошлице, директорка школе је отворила нову школску годину. Уследио је свечани пријем ученика првог разреда. Прваке је до учитељице испратила њихова бивша васпитачица Марица Шкорка и предала их у руке учитељици Станислави Ђенеш Екбауер, која ће их водити наредне четири године. Осамнаест првака заузело је место у школским клупама наше древне установе. Ово је уједно и нови рекорд, по броју првака, који се није запамтио у ближој историји српске школе у Батањи. Бројност уписане деце свакако сведочи о дугогодишњем пожртвованом раду и труду батањских педагога.

Првацима су том приликом ученици осмог разреда уручили поклоне од школе, како би им улепшали први, незабораван дан у школи. Поред поклона од школе, прваке су ове године обрадовали и представници града Батања, на челу са бележником Иштваном Варгом и градоначелником Чабом Борошом, бившим учеником школе, који су, такође, уручили малишанима поклон пакете са школским прибором. Затим је Илија Галић,

Батања

Сегедин

протојереј-ставрофор, служио молебан за почетак нове школске године.

Свечаност је завршена шареноликим програмом прожетим песмама, игром и рециталом, који су извели ученици од 2. до 7. разреда.

У колективу је, иначе, дошло до малих измена, тако да су нови чланови са старом гардом учитеља и наставника спремно дочекали малишане у прелепо уређеном амбијенту школе, како би се деца што боље прилагодила на нову средину, нови ритам живота и обавезе, јер школу од почетка треба прихватити као место где их чекају нова знања и нови пријатељи. Забавиштанци су са радом кренули једну недељу раније, како би се нови малишани што пре привикли на нови амбијент и нове обавезе. Велика новина од ове школске године су и часови веронауке, који после много година крећу у 1. разреду. Вероучитељ Илија Галић подучаваће шест првака, који су се определили да похађају наставу веронауке.

Школску годину, као и ранијих година, поред васпитно-образовног рада, обележиће и бројни програми и манифестације приликом којих ће малишани активно учествовати у очувању српске традиције и обичаја. Већ наредног дана учествовали су на Дану жупаније у Бекешчаби, затим на „Ажваријади“ у Дески и предстоје им и обележавање Дана српске културе и други програми.

У Српској основној школи у **Сегедину**, која је испостава СОЦ „Никола Тесла“ из Будимпеште, такође је приређена свечаност поводом почетка нове школске године, а присуствовали су јој ученици од првог до шестог разреда, њихови родитељи и наставници.

Свим ученицима, а посебно ђацима првацима, у својим поздравима, директорка др Јованка Ластих и директорка Сегединске школе Љубинка Георгијевић, пожелеле су срећан почетак и пуно успеха у школи. Председница Српске народносно самоуправе Нада Малбашки, потпредседник Сенад Евра и учитељица Тамара Тешић Адамов су поделили поклоне првацима.

Охрабрени, опремљени и насмејани, прваци су срећно кренули у школу. У недељу, два дана након званичног почетка ове школске године, у храму Преноса моштију Св. оца Николаја, уз присуство ученика и учитеља из сегединске Српске школе, после Свете литургије одржано је мо-

лепствије или призив Светог Духа на почетку школске године. Молитву је служио протојереј Далибор Миленковић, сегедински парох, који је потом одржао беседу и поручио деци да, поред послушности и учења, најважнији задатак јесте постати добар човек. Ову пригоду, отац Далибор завршио је речима:

„Нека Господ Бог, Мајка Божија и Св. Никола благослове нашу школу, учитеље и ученике на многаја љета!“, након чега је дружење, уз пригодно послужење настављено у просторијама Српске Самоуправе у Сегедину.

У **Дески** су 31. августа, школарци обучени у народне ношње, крочили у двориште сеоске Српске школе, која такође функционише при СОЦ „Никола Тесла“ из Будимпеште. Осмеђујући се родитељима и познаницима, дали су им до знања да су расположени да овај дан мали прваци никад не забораве. Сада већ традиционално, врата забавишта су се отворила, и малена колона је начинила своје прве кораке одлазећи из забавишта, крећући се ка школској клуби. Из рuku њихових дотадашњих васпитачица, преузела их је директорка школе, Нора Роцков Станојев.

Девојчице трећег разреда, затим су најавиле почетак програма и поздравиле све присутне, као и уважене госте, директорку Српске школе у Будимпешти др Јованку Ластих, председника Српске самоуправе у Дески Кристифора Брцана, градоначелника Деске Ласла Кираља, свештеника Светомира Миличића, као и директорку Српске школе у Сегедину Љубинку Георгијевић.

У наставку програма, отац Светомир је прочитао молитву за ђаке и пожелео им срећан почетак нове школске године. Ређале су се рецитације и песме, а посебно се истакло хорско извођење песме „Дивна, дивна, чарне очи има“, као и фолклорне игре за децу из косовског краја.

Учитељица првог разреда Биљана Симоновић, прозвала је азбучним редом своје будуће ученике, укупно њих једанаесторо, и са њима заједно изговорила текст „Ђачке заклетве“, а затим скромним поклонима даровала симпатичну дечицу.

Свој говор веома занимљиво је започео и градоначелник, који је део говора прочитао на српском језику. За сам крај, др Јованка Ластих поздравила је присутне и кратким говором пожелела све најбоље будућим првацима, али и њиховим старијим другарима.

А само неких десетак календарских дана раније и малишани из забавишта почели су полако да пристижу у своју другу кућу. Дочекале су их васпитачице и дадиље у сличном саставу, у којем су их испратиле на летњи одмор. Тиму се у међувремену прикључила и Анка Ђорђевић, као педагошки асистент. Четрнаесторо нове деце различитог узраста, обогатило је овај колектив својим доласком. Васпитачице имају само речи хвале о новим малишанима, који веома храбро и самоуверено пролазе период адаптације. У свим дечијим собама су унете новине у односу на прошлу годину, а простор одише свежином, колоритом и декорацијом. У разговору са директорком забавишта Спо-

менком Ђукин Брцан, сазнајемо да су сви спремни да се ухвате у коштац са новом школском годином и свим њеним задацима. Вредно су спремили сав материјал, стигла је нова стручна литература, нове играчке и књиге за децу, који ће ове године да унапреде рад ове установе. Унели су неке новине, задржали добре обрасце и активности, и спремно и организовано ходају кроз можда најтежи период у току године, период адаптације нових малишана.

И заиста, одлазећи из забавишта, могли смо да приметимо да се ниједан звук плача није чуо, већ само весели тактови народне песме за децу „Дуње ранке“, као и малени гласићи, који се труде да прате васпитачицу.

У **Чанаду**, у месној Основној школи где се предају румунски и српски језик, и ова нова школска година отпочела је под окрилеом Реформатске цркве. Новина на пољу наставе српског језика је, да ће ове године, од 1. до 8. разреда, свим ученицима предавати учитељица Мирослава Чатлајић, која је запослена у Српској основној школи у Дески, подружници будимпештанског Српског образовног центра „Никола Тесла“. Она ће током ове школске године на располагању имати 21 ученика. Међу њима се налазе и новајлије, којима је Српска самоуправа Чанада (ССЧ) на самом старту нове школске године обезбедила материјалну припомоћ. ССЧ се потрудила и око осталих школараца који су се определили за наставу српског језика, па је свима купљен школски прибор. То тело је још раније донело одлуку да у оба полугодишта материјално подржи Дечији вртић и Основну школу.

У **Сиригу**, у месној Основној школи „Лајош Кошут“, након вишегодишње доминације кинеског језика, дошло је до пораста броја ученика који уче српски језик. Многи родитељи увидели су да са српским више могу просперирати, па су децу уписали у српско одељење. У првом разреду чак четрнаесторо ђака се определило за српски језик, а укупан број ученика који уче српски је 50.

Наставница Дајана Ђукин српски предаје у спојеним разредима и води бригу и о часовима народописа. Што се тиче наставних помагала, како из Мађарске, тако и из Србије, стигла су сва. Не постоје, дакле, никакве препреке да се у овој установи одвија несметани образовни рад.

Екипа сталних сарадника СНН-а

СТВАРАЛАШТВО

Усїех дешчанских „Златних руку“

Златовез део нематеријалног културног наслеђа Мађарске

Шеф Главног одељења при Министарству културе и иновација Мађарске Сабољч Киш је, поводом Дана културне баштине, саопштио да је дешчански српски златовез уврштен у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Мађарске. Тим поводом је у Будимпешти приређена пригодна свечаност, на којој су учествовали и мештани Деске.

Мартина у Мађарској и култ Свете Крви у Бати.

На свечаности је изведен и краћи програм, у којем су учествовали и мештани Деске: Миодраг Ђукин, Рувен Фридман, Иштван Мелар и Марко Ђорђевић, а диплому о пријему у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Мађарске су од Сабољча Киша и Естере Чонка Такач, управника Дирекције за духовно културно наслеђе, преузели Ева Брцан, руководилац Радионице „Златне руке“ и Кристифор Брцан, председник Културно-уметничког друштва „Банат“. Труд и залагање активиста „Баната“ су овим чином награђени, тако да је на најбољи начин окончана процедура која је покренута пролетос.

На прослави, уприличеној 15. септембра, Сабољч Киш је подсетио да се на листи нематеријалног културног наслеђа Мађарске налази 48 вредности, међу којима и обичаји, усмена предања, традиционалне ручне радиности и друго. Четири нове драгоцености у овом регистру су, поред дешчанског српског златовеза, од сада и свадбени обичаји у Болдогу, поштовање Св.

ђарске су од Сабољча Киша и Естере Чонка Такач, управника Дирекције за духовно културно наслеђе, преузели Ева Брцан, руководилац Радионице „Златне руке“ и Кристифор Брцан, председник Културно-уметничког друштва „Банат“. Труд и залагање активиста „Баната“ су овим чином награђени, тако да је на најбољи начин окончана процедура која је покренута пролетос.

Подстрек Дешчанима дала је чињеница да су се у њиховој богатој музејској поставци налазиле цеге и експонати с краја 1800-их година, што је у активистима „Баната“ пробудило знатижељу за израду предмета, који су касније наишли на дивљење и топао пријем публике.

Први корак је био да се изучава техника израде. Уследило је истраживање и потрага за тајнама методе израде предмета. Дешчани су, наравно, у помоћ позвали и еминентне стручњаке, па су проширивали своју базу података и стицали све дубља знања.

Тако су после одређеног времена својим златним везом доспели и уврштени на Листу материјала за подучавање израде општег веза у Мађарској. Ускоро, златни вез се нашао у локалном, а потом и жупанијском регистру вредности. У међувремену је доспео и на светске изложбе у Пекингу и Узбекистану.

Бројна признања, којима се окитио дешчански српски златовез, навео је руководство „Баната“ да покрене процес пријема најлепшег дела банатске ношње у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Мађарске. Дешчани су, наравно, приликом подношења пријаве морали да испуне разне критеријуме. Важан аспект је био начин очувања, односно на који начин се све преноси са старијих на млађе, као и како све изгледа у свакодневици.

Активисти „Баната“ су приликом подношења пријаве скренули пажњу да су у школски распоред основаца уврстили часове ручне радиности, с посебним освртом на израду старина, које су некада играле важну улогу у животу предака. Деца се, дакле, упознавају свакога дана са тајнама ручне радиности, па тако и са начином израде српског златовеза и народних ношњи.

„Веома смо срећни због овог признања. Није само за нас и наше село признање, него и за целу српску заједницу. Ово је за сада једини пример од стране Срба, који је доспео у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа Мађарске“, рекао је за наш лист поводом још једног великог успеха Кристифор Брцан, председник дешчанског КУД-а „Банат“. Он додаје да се сада, по свему судећи, отварају нове могућности, пошто се у сентандрејском Шканзену често представљају вредности које се налазе на листи нематеријалног културног наслеђа Мађарске.

Предраг Мандић

Фесѿивал народности у Печују

Промоција српске литературе, фолклора и гастрономије

Градска самоуправа Печуја одржала је почетком септембра традиционални „Фестивал народности“. Представници националних заједница, међу њима и српске су у постављеним шаторима дочекивали посетиоце својим гастрономским специјалитетима и штампаним публикацијама.

Лепо време итекако је допринело да многи грађани Печуја и посетиоци из других делова Мађарске, коју су се тога дана нашли као туристи у Печују, изађу на Трг Сечењи. Целодневну манифестацију је поздравним речима отворио Иштван Аут, саветник за народности при локалној самоуправи града Печуја, који је између осталог рекао:

„Печуј је одувек био познат по срданом односу према свима и отворености према различитим културама. Различитост обогаћује нашу културу, уједно, пружа нам прилику да боље упознамо једни друге. Иако смо различити, наше традиције, љубав и везивање за град Печуј само нас још више спајају. Данашња приредба пружа добру прилику да се још боље упозна култура народности, њихове лепоте!“

Међу чуваре народности вредности спада и Печујска српска самоупра-

ва (ССП), предвођена председником Радованом Горјанцем, која је на Сечењијевом тргу такође имала свој штанд. ССП је овом приликом изложила бројна издања на српском језику, објављена у Мађарској, као и поједина издања из матице Србије.

Што се тиче гастрономске понуде, посетиоци овом приликом били су почађени буреком и ракијом. На позив Печујске српске самоуправе у Барању су допутовали млади фолклораши КУД-а „Банат“ из Деске који су, предвођени својим уметничким руководиоцем Перицом Дунајијем, на позорници, на централном тргу града, извели две кореографије. Дешчани су били топло поздрављени од стране публике и упућена им је молба да догодине дуже остану, како би српском „плесачницом“ они привели крају Дан народности.

П. М.

Дани сећања на Лукијана Богдановића

КУЛТУРА

Низ програма у част изузетне личности српске духовности

У Будимпешти и Сентандреји одржана је четвородневна манифестација посвећена патријарху Лукијану Богдановићу, поводом 110 година од његове трагичне смрти (1913-2023). Приређене су изложба икона, промоција књиге о Карловачкој митрополији и служени Света архијерејска литургија и помен блаженопочившем патријарху.

Манифестација је почела у пештанској Галерији „Круг“, изложбом икона Сање Драгутиновић Коматина, под насловом „Видљиво и невидљиво“. У име галерије, присутне је поздравио Милан Ђурић, а о стваралаштву београдске уметнице говорио је др Оливер Томић, историчар уметности, византолог, универзитетски професор и члан Комисије за подизање и украшавање храмова Српске православне цркве.

Према његовом мишљењу, у последњих четврт века, мало је српских ликовних уметника са толиким дијапазоном уметничког стваралаштва. Дуго времена уметница је била посвећена конзервацији и рестаурацији, као и педагошком раду.

„Због скромности ауторке, њено име није познато широј јавности. Ово је њено прво излагање после две деценије рада на подухватима пресудно важним, али необасјаним рефлекторима стваралачке бине. Нема сумње да су многа уметничка блага, од античких зидних слика, преко фреска до икона, сачувана за наредна покољења њеним оштрим оком, сабраним умом и стрпљивом руком“, рекао је др Томић. По његовим речима, није изненађење да се на овој изложби ради о иконама, будући да се ауторка читаваог живота кретала у универзуму светих слика минулих епоха. Суштина изложених остварења је веома истанчана, пред посматрачем се отвара и развија дијалог уметнице са сакрал-

ним наслеђем, у складу са широким и дубоким познавањем материјала коме је посветила свој стваралачки живот. Временски и просторни распон је запањујући: од српског средњег века, преко византијске, до руске и поствизантијске уметности, при чему мотиви потичу из различитих сликарских техника, од фреске до традиционалног иконописа“, речи су којима је др Томић представио уметницу. Наредног дана одржано је његово стручно вођење кроз ову изложбу.

У недељу, 10. септембра, у Саборној цркви у Сентандреји служена је Света архијерејска литургија, а код крста одржан помен патријарху Лукијану Богдановићу.

Манифестација „Дани сећања на патријарха Лукијана Богдановића“ је завршена је 11. септембра, промоцијом књиге историчара Милана Дујмова, под називом „Парохије Карловачке митрополије“, коју смо у више наврата детаљно представили у нашем листу.

Свечаност је почела појањем Исполаја, у извођењу хора будимпештанског храма Светог Великогученика Георгија, а ђакон Стефан Милисавић поздравио је учеснике и госте. Затим је епископ будимски Лукујан благословио скуп и поручио да је важно да се ми Срби боримо против заборавља и незнања наше славне прошлости и историје.

У препуној свечаној сали Текелијанума, гост вечери је био историчар Борис Стојковски, професор на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду. Његово излагање било је везано за историју и живот Срба и Српске православне цркве на просторима Угарске пре формирања Карловачке митрополије.

Између осталог је рекао: „Недавно сам, листајући дефтер Будимског вилајета, османску ризницу информација, нашао податак да је између 1540-1560. године, Српски Ковин био пун Срба. Скоро сва имена можемо да окарактерисимо као српска и међу њима су Турци, врло прилежно бележили свештенике.“

У дефтеру Сремског санцака, Стојковски на-

илази на податак да се у Карловцима налазила црква која је порушена, али је била од камена. Каже да се поставља питање колико је тај српски народ морао бити богат, када је неколико деценија пре Мохачке битке, имао камену цркву. Изградити камену цркву у средњем веку је врло скупо у сваком смислу, од људске снаге, као и финансијски. А ради се о епохи учесталих турских напада, у једно такво време, од половине 15. века, када је кренуло систематско исељавање Срба у Српски Ковин. Види се да су парохије биле невероватно живе, а уз манастире су неке од њих биле активне у стварању новог простора, премештањем из српских земаља у ново велико подручје, које се простире од Срема до Коморана, од Ердеља све до Славоније.

Милан Дујмов каже да је изучавао Карловачку митрополију не као административно тело цркве, него као простор где се она простирала, без временских интервала, до 1920. године и нада се да ће бити обрађени и 20. и 21. век. Овај период је, како истиче, најтежи за проучавање, јер се у новијој историји уништавало све што је српско; уништаване су матичне књиге, цркве и гробља, јер су то белези нашег вековног постојања“.

Организатор и покровитељ манифестације „Дани сећања на патријарха Лукијана Богдановића поводом 110 година од смрти“ била је Српска православна епархија будимска.

Катарина Павловић Бачи

КОНЦЕРТ ХОРА „СВЕТИ СТЕФАН ДЕЧАНСКИ“

Уз учешће свих верских заједница Сентандреје, у овом живописном градићу на обали Дунава, одржана је манифестација под називом „Сентандрејске отворене цркве“. Последње вечери, 10. септембра, домаћини ове манифестације коју је организовао сентандрејски Музеј „Ференци“, била је Саборна црква у Сентандреји, где је уприличен концерт хора „Свети Стефан Дечански“ из Новог Сада, под диригентском палицом проф. др Тамаре Адамов Петијевић. Хор је приредио ретроспективу српског црквеног средњовековног певања и певања Карловачке традиције, као и композиције на мађарском и енглеском језику.

ТРАДИЦИЈА

Боривој Рус

Културни живот дешчанских Срба од почетка XX века до данас (5)

Оркестар КУД-а „Банат“, поред тога што музички прати играче овог ансамбла, има и самосталне наступе у земљи и иностранству. Споменимо и да је 1993. године издао аудио касету под насловом „Банатске мелодије“, а 2001. ЦД „Српске мелодије од севера до југа“. Могу се такође похвалити и мноштвом радијских и телевизијских снимака.

Тамбурашки оркестар је такође успешно наступао на међународним фестивалима: „Златна тамбура“ - Нови Сад, Тамбурашки фестивал у Чоки (Србија), Тамбурашки фестивал у Македонији, Фестивал српске народне музике у Великом Чанаду и Сентмиклошу (Румунија).

Очување и неговање традиција има важну улогу у раду друштва од самог формирања и захваљујући сакупљачком раду сада већ и у писаној форми стоје на располагању (Дешчанске свеске). Традиције се представљају и у облику кореографија међу којима је „Ђурђевданска кишица“ била најуспешнија, али и обрада свадбених обичаја је била веома популарна. Божић, Ускрс, Крсна слава и Свечари су традиције које се одржавају и негују у свакој дешчанској српској породици. Неке од ових традиција

представио је и „Банат“ приликом празника унутар културног програма, на оригиналним локацијама, у оригиналним ношњама и са аутентичним предметима.

Оживљавање древних традиција отпочело је 1980. године када су по први пут представљане додоле, према сакупљачком раду др Ласла Фелфелдија. После дуге паузе 2002. следео је „Ђурђевдански уранак“, а од 2010. године оживљава се паљење бадњака (народног обичаја преузетог из Србије). Такмичење у туцању јаја одржава се сваког Ускрса. Освећење грожђа и жетвени народни обичаји исто се одржавају сваке године. Од 2017. године обновљене су додоле и плетиле ивандањског венца.

„Српски сватови“ су били најупечатљивија и најмасовнија приредба у серији представљања традиција. Након дугих припрема сватови су одр-

жани 2013. године и трајали су више дана. Српски сватови су били обрађени према оригиналној традицији, али стварни су били и сами учесници: невеста (Ева Ковач), младожења (Бранимир Ђорђевић), кум (Боривој Рус), стари сват (Војислав Ђорђевић), буклија (Кристифор Брцан), свештеник (Светомир Миличић), односно и сами гости. Оригиналане су биле надаље и: локације, народне ношње, обичаји, песме, игре, јела и пића. Сватове је снимало и више телевизијских екипа, односно, вишечасован снимак документован је и на диску.

Важне су и локалне приредбе „Прослава Божића у селу“, „Дани села“, „То смо учили“ итд., исто као и учешће на разним приредбама у Сегедину и околним насељима. „Банат“ је према могућностима учествовао и на многим земаљским и међународним приредбама, а посебно треба истаћи пограничне пројектне програме са Србијом.

Програми „Баната“ уживају популарност, међу којима се посебно издваја „Божићни програм – Самостално вече“ у оквиру којег се приказују најуспешније продукције протеклог периода. У програму наступају све генерације – од најмлађих до најстаријих. Успешност самосталне вечери потврђује и велики број учесника и

још већи број посетилаца. Поред неговања српских народних игара, песама и музике „Банат“ је организатор „Банатског сабора“ од 1994. године. Сабор се приређује са циљем да се извођачи духовне и народне музике (солисти, хорови, оркестри) годишње окупе на истом месту, односно да се поред наступа упознају и друже. Осим домаћих извођача на Сабор се пријављују и извођачи из суседних земаља.

ЛУБИЛЕЈ

Годишњица певачког друштва из Сентандреје

Три деценије непрекидног рада Црквеног хора „Јавор“ (6)

„Пресудно у мом одрастању било је васпитање, утицај породице и цркве. Као дете сам са својим, сада већ покојним братом Миливојем, сваке недеље био уз оца и мајку на литургији. Тата је био појац, а ми синови у олтару послуживали свештеника. Тако сам запамтио распоред литургије, по ком реду се шта поји“, рекао је поред осталог, у беседи за наш лист, Мирослав Брцан, некадашњи вођа и диригент „Јавора“.

На већим црквеним празницима су се скупљали чланови хора и певали су целу литургију. Мени се тако свиђало како хор у четири гласа поји, па сам „побегао“ из олтара, попео се на корош (место у цркви где стоји хор) и стао поред мог прадеде. Он је дириговао, а ја сам исто појао са хором. Морам да споменем да сам још као дете на Велику недељу уређивао цркву за Ускрс. Тада би изнели тепихе, скидали восак са патоса цркве, чистили чираке, у порти чупали траву између камења. Сви смо сложено, једнодушно радили радујући се четвртку, када се клепета у торњу, јер у знак туге и жалости на Велики петак не смеју звонити звона. Клепало у православљу, познато и као семантрон, је дрвени „инструмент“, који се користи за позивање верника на богослужење, позив на заједништво, окупљање и молитву. То сам јако волео.

У међувремену је мој деда Ђуро преминуо, калашки хор се угасио, а не-

ки чланови, па и ја, смо прешли у суседни Помаз, где је још постојао хор. У Помазу и Калазу су понављали живели Срби, цркве су биле средиште свемира за нас. Тако је било и у другим местима широм Мађарске где су живели Срби. У црквама се неговала духовна песма, али и српска реч.

Сви значајни догађаји су се одвијали у нашим српским, православним црквама, од крштења, венчања, до опела. У Помазу и Калазу поред Срба, било је и Мађара и Немаца. Сваки Шваба је знао српски, а сваки Србин швапски. Сећам се да је био обичај да, када је Србима слава, и кад иду око цркве и до крста на главном тргу, Швабе упале свећу на прозору своје куће. Исто тако, када су Швабе славиле неки свој црквени празник, Срби би упали свећу. Било је међу нама велико поштовање, па није ни чудо што су волели и нашу црквену музику и што су нам се појединци придружили у хорском појању. Хор су чинили

чланови из Сентандреје, Калаза, Помаза и Будимпеште.

Иако „Јавор“ више званично не постоји, певнице у црквама нису празне. На сву срећу, увек се нађе понеко, ко уме да појањем прати литургију, али се њихов број креће од троје до највише петоро људи. Похвално је што се озбиљно ради у хору „Свети Георгије“ у Будимпешти.

На иницијативу епископа будимског Лукијана, основан је мешовити хор „Свети Георгије“, при истоименом храму у Будимпешти. Њега чине, уз неколико старијих појаца, махом ученици гимназије „Никола Тесла“ из Будимпеште. Хоровођа је био најпре ђакон Стефан Милисавић из Помаза, затим су

се једно време диригенти смењивали. Био је из Србије постдипломац на Музичкој академији у Будимпешти, Дамјан Јовичин, а сада је Мирјана Салак, која је и раније водила један хор у Србији, а сада води хор „Светог Георгија“. Мирјана је завршила Музичку академију. У њеном одсуству мења је Миклош Коморочи из Српског Ковина. Хор окупља од десет до 15 чланова, који учествују на недељним богослужењима. Отпочели су са литургијским појањем 1919. године. Прве припреме су биле за црквену славу – Ђурђевдан. Богослужбено благољепије је овим подигнуто на виши ниво. Хор повремено наступа и у другим српским црквама у Мађарској, али и у иностранству.

Забележила: Славица Зељковић

Српске судбине током револуције 1848/1849 године (79)

Страдање Срба у Сиригу, наомак Сегедина

„Многи сиришки Раци безглаво су јурили у правцу Деске и Сентивана. Морам да признам да ми покатакд би и помало жао тих несрећника.“

Капетан чете изненада заповеди да се зауставимо и да управо ту сачекамо заостале јединице. Тад нам приђоше забринути сиришки Мађари који су ширили зле гласине о тобожњој илегалној работи омраженог сеоског бележника, неког одвратног Раца Ђорђа Бараковића.

»Господе, која срећа!«, клицао сам у себи. Мој инстинкт ме ни овај пут није преварио. По казивању видно узбуђеног и забринутог Сирижанина, извесног Ђерђа Кертеса, минуле ноћи је тај омражени Бараковић својим рацким сусељанима поделио оружје. Сазнавши за то сиришки Мађари се већ сутрадан окупише испред сеоске општине одлучно захтевајући од Бараковића да одмах покупи оружје од подмуклих Раца. Један други Сирижанин гласно је говорио како је због те клевете разјарени Агоштон Вејнрих, иначе Бараковићев посинок, плуноу у лице том истом Кертесу, псујући: »Јебем ја мађарског бога оном који опањава мог оца!«

Подивљали сељани замало да лин-

чују и тог Вејнриха. Срећом, причао ми је седокоси старкеља, ту се нашао и Андор Кевеч, месни католички свештеник који је очајно покушавао да их смири. Бесни мађарски паори су упорно тражили да се Вејнрих одмах окује претећи да ће га, иначе, и не часећи часа, убити. Тако је и Вејнрих без дужег премишљања одведен у притвор.

Један крезави Сирижанин, који је до тада само ћутао, љутито ми је казивао како им је Бараковићев посинок грдно опсовао »бога мађарског«. На те речи побеснели сегедински устаници, све псујући на сав глас: »Јебаћемо ми њима матер рацку!«, разјарени поскакаше са кола. То ме посебно одушеви! Милина! Господе, замало да запевам од лепоте и задовољства.

Сви ђутуре похиташе према сеоској апсани. И ја журно пођох са њима. Успут сам громогласно доливао уље на ватру: »Браћо! Победијмо све те смрдљиве Раце! Докле ћемо још да трпимо увреду те погане багре? Не-

мојте имати милости према тим уколицима! Потаманимо их све, матер им шизматичку! Семе им се затрло!«

Подивљали Сегединци у подруму сеоске општине заклаше Вејнриха, потом крвави леш извукоше на главни сокак и бацише га у велику бару која се црнила поред каљавог друма. Разуларена маса поче да упада и у домове српских сељака. Настаде велика отимачина и страшно насиље. Тога дана је убијено петнаест сиришких Раца, а међу њима су биле и три жене. Сегединци и сиришки Мађари провалише у месну српску цркву и потпуно уништише њену унутрашњост. Урлајући и псујући, помахнитало су тражили рацког попа. Прота Александар Поповић пронађен је у парохијском дому. Један од Сирижанина у свом бесу подиже косу, па снажно замахну. Поп паде и заурла од бола. Из рањене ноге шикљала је крв.

Многи сиришки Раци безглаво су јурили у правцу Деске и Сентивана.

Морам да признам да ми покатакд би и помало

жао тих несрећника, али, Боже мој, у таквим ситуацијама одвајкада важи онај блажени »Absolutio generalis« илити »Оште ослобађање од свих почињених грехова!«

За дивно чудо, јер то се често тако не дешава, овде, у Сиригу, ништа озбиљније нисам морао да предузмем! Препустио сам да се ствари одвијају саме од себе. У једном тренутку пожелех да се захвалим том Бараковићу на услузи. Много ми је помогао! Боже, као да смо се, неким чудом, већ раније били договорили...»

Драгомир Дујмов

Српска црква у Сиригу

22. септембра 1882 – Умрла је српска сликарка Катарина Ивановић, прва жена члан Српског ученог друштва. Сликала је портрете, историјске жанр-композиције и врло успешне мртве природе. Неке њене слике су међу најбољима у српском класицизму, попут „Портрета кнегиње Персиде Карађорђевић“, „Аутопортрета“, „Корпе с грождјем“.

22. септембра 1993 – У јеку једне од највећих инфлација забележених у свету, СР Југославија је донела закон о деноминацији националне валуте, према којем је од 1. октобра те године милион динара вредело један динар.

23. септембра 1687 – У борби са Турцима, приликом напада на Дувно, погинуо је ускочки војвода Стојан Јанковић, војни старшина Равних Котара у млетачкој служби. Опеван је у народној песми „Ропство Јанковић Стојана“.

23. септембра 1840 – Црногорци су на Мљетичку, на Дурмитору, убили 80 турских војника и мусулмана Смаил-агу Ченгића, који је кренуо да скупља харач. О том догађају хрватски песник Иван Мажуранић испевао је херојски еп „Смрт Смаил-аге Ченгића“.

23. септембра 1893 – У Београду је стављена у погон прва јавна електрична централа у Србији.

25. септембра 1345 – Након три године безуспешних покушаја, српски

цар Душан освојио је Сер, чиме је дошао у посед путева који су водили у Тракију и ка полуострву Халкидики, где се налази Света Гора.

25. септембра 1823 – Српском писцу и језичком реформатору Вуку Стефановићу Караџићу додељен је почасни докторат Универзитета у Јени.

25. септембра 1897 – Рођен је српски писац Александар Вучо, један од оснивача надреалистичког покрета у Србији између два светска рата, творца модерне поезије за децу.

26. септембра 1186 – Дубровник је склопио мир са српским великим жупаном Стефаном Немањом, који је у два наврата покушао да заузме тај град (1184. и 1185). Споразум о миру био је основ за касније уговоре Србије и Дубровника.

26. септембра 1371 – У бици на реци Марици, код Черномена, Турци су поразили српску војску браће Мрњавчевић, краља Вукашина и деспота Угљеше, који су у боју погинули. То је била једна од пресудних битака у турском походу на Балкан.

26. септембра 1826 – Рођен је Љубомир Ненадовић, члан Српске краљевске академије, аутор чувених путописа и један од најчитанијих српских писаца друге половине 19. века.

26. септембра 1918 – Савезници су у Првом светском рату почели општу офанзиву која је почетком октобра

довела до слома Централних сила и завршетка рата.

26. септембра 1945 – У Њујорку је умро мађарски композитор и пијаниста Бела Барток, чије је дело отворило нове правце развоја мађарске музике. У светским размерама један је од зачетника „нове музике“ 20. века.

27. септембра 1901 – Рођен је црногорски револуционар Иван Милутиновић, један од главних организатора партизанског устанка против окупатора у Другом светском рату у Југославији, члан Врховног штаба Народноослободилачке војске и народни херој.

27. септембра 1902 – Рођен је српски писац и позоришни критичар Милан Дединац, следбеник француске авангардне лирике, припадник групе београдских модерниста.

27. септембра 2000 – Више десетина хиљада људи у центру Београда и око пола милиона широм Србије бурно је поздравило проглашење изборне победе Демократске опозиције Србије (ДОС) на изборима 24. септембра, као и одлуку лидера опозиције Војислава Коштунице да не

ВРЕМЕПЛОВ

прихвати други круг председничких избора који је најавила власт.

27. септембра 2006 – Хашки Трибунал осудио је бившег председника Скупштине Републике Српске Момчила Крајишника на 27 година затвора због злочина против човечности. Ослобођен је оптужби за геноцид и саучесништво у геноциду.

Српска сликарка из Мађарске Катарина Ивановић, умрла је 22. септембра 1882.

ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ

Преминуо архимандрит Андреј Пандуров

Трагао је за вредностима
које су вечне

У Новом Саду је у уторак 19. септембра, после дуже и тешке болести преминуо отац Андреј Пандуров (1934), архимандрит манастира у Српском Ковину. Тим поводом објављујемо разговор који смо са њим недавно водили у манастиру у којем је, како нам је тада рекао, пронашао онај мир за којим многи људи жуде.

Манастир Успења Пресвете Богородице у Српском Ковину, у централној Мађарској, по много чему је јединствен у целокупном српском манастирском неимарству. Посетиоце најпре осваја својом готском архитектуром и фрескама које су се складно уклопиле у ентеријер испресецан луковима. Ту је и прелепи барокни звоник, постављен на необичном месту, а око посматрача застаје и на складним дограђеним параклисима.

„Имао сам прилике да више пута чујем од страних посетилаца како усхићено говоре да нису могли ни претпоставити да нешто такво може да се види овде у Мађарској. Наравно, и сам сам био задивљен када сам први пут крочио под његове сводове и ваљда је то пресудило да останем овде“, рекао нам је отац Андреј, који је у Српски Ковин дошао из Хиландара на Светој Гори, уочи Крстовдана, 26. септембра 2003. године.

Скоро до самог доласка у Мађарску није ни знао да у на њеној територији постоје два наша манастира. У Хиландару је о манастиру Грабовац

слушао од покојног владике Данила (Крстића), тадашњег епископа будимског, убеђен да је то једини српски манастир у овој земљи. Тек непосредно пред долазак, сазнао је и за манастир у Српском Ковину.

„Владика Лукијан ми је показао оба манастира и рекао ми да сам одлучим у коме желим да наставим свој монашки живот. Одлучио сам да то буде овде. Имао сам прилике да више пута чујем од страних посетилаца како усхићено говоре да нису могли ни претпоставити да нешто такво може да се види овде у Мађарској. Наравно, и сам сам био задивљен када сам први пут крочио под његове сводове и ваљда је то пресудило да останем овде“, сећао се наш саговорник.

Како нам је рекао, врата оба српска манастира у Мађарској су непрестано отворена за све оне који озбиљно размишљају да се посвете монашком животу, али је био свестан да то није довољно и да се тешко данас налазе они који су спремни да тихују и са другима деле живот у манастиру. Зато, како је напоменуо током разго-

БИО ЈЕ СВЕСТРАНА И РАДОЗНАЛА ЛИЧНОСТ

Отац Андреј је био рођени Новосађанин. У том граду је завршио студије енглеског језика и књижевности, на Филозофском факултету. Средном шездесетих година радио је у Црној Гори, па затим у Старој Пазови, да би 1975. прешао у Сремске Карловце, где је до пензионисања, 1999. године, предавао у Филолошкој гимназији.

Занимљиво је да се као гимназијалац 1954. године уписао у Аероклуб „Херој Пинки“ у Новом Саду, где је похађао курс ваздухопловног једриличарства. У Никшићу је водио планинарску секцију, а Дунав и новосадски Шtrand су такође били његова велика љубав, па је на реци проводио много времена. У манастиру у Српском Ковину је, како нам је рекао, нашао онај мир за којим многи људи жуде. Био је свестан чињенице да тражењем ствари које нису вечне, човек остаје неиспуњен и да је обожење заправо сусрет две љубави: божанске која силази и људске која се пење.

вора, обнова монашког живота, не само у Мађарској, већ и у матици, тече споро.

Када је реч о окружењу манастира у Српском Ковину, у овом граду, некада настањеном претежно Србима, данас је остало свега неколико мешовитих, српско-мађарских породица. Отац Андреј каже да они наврате у цркву два, три пута у току године, а да на богослужења више долазе православни Мађари и Срби из околине. „Уопште није реткост да на посведневним службама, вечерњу и јутрењу, не буде никога. Службу тада обављам сам“, рекао нам је.

На питање како се одлучио за монашки живот, одговорио је да није било никаквог драматичног преокрета који би био узрок његове одлуке да оде у манастир и замонаши се. Била је то једноставно жеља која је у њему тињала још од раног детињства, али ју је остварио тек када је Бог за то одредио време.

„Када сада погледам уназад, заправо цео мој живот је био сплет забиланских путева, путељака и стаза које су често наизглед водиле у непознатом смеру али су ме ипак мудро довеле до остварења те моје жеље. Када сам 2000. године отишао у манастир Хиландар на Светој Гори да се замонашим, имао сам најискренију намеру да тамо и останем, што би и требало да буде циљ сваког монаха — да не иде од манастира до манастира очекујући да ће тамо бити боље него овде, већ да по својој моћи смирено подноси искушења која га неће мимоићи ни на другом месту, јер монашки живот и јесте живот у искушењима. Ипак, Божја промисао је одредила другачије и ево, ја сам се обрео

у Српском Ковину. Богу хвала. И то би била читава моја монашка биографија“.

Древна је пракса да монаси, када ступе у манастир, започињу потпуно нов живот и за собом остављају свет из кога су дошли — породицу, родбину, професију, навике и хобије. То, како нам је рекао отац Андреј, не значи да заборављају своје најмилије и читава свет који су оставили ван манастирских зидина, већ напротив, да још више са њима деле њихове бриге, недаће, њихова страховања и стрепње. За монаха је, како је рекао, читава Божија творевина једна породица за коју се непрестано моли.

Забележила: Славица Зељковић

СМИСАО ЖИВОТА НАШАО У ДУХОВНОМ РАСТУ

Приликом сусрета у Српском Ковину, отац Андреј нам је говорио о томе како живи руководећи се правилом да свакога дана треба нешто вредно урадити, учинити неко добро дело.

„Неопходно је човеку да ради и да ствара. Смисао живота је у непрекидном духовном развоју и расту. Откад знам за себе волео сам да читам. И данас редовно посећујем библиотеке и пратим шта је ново изашло. Радо читам дела Елене Феранте и Илдефонса Фалконеса, а уживам и у историјским романима Ивана Ивањија. Читањем се негује естетска компонента личности. Мислим да је то потребно сваком човеку како би одржао духовну кондицију. Толико има добрих књига које нас чекају. То ми, између осталог, испуњава не само време, него и душу“.

КОНКУРС ЗА СРПСКУ СТИПЕНДИЈУ

Самоуправа Срба у Мађарској расписује конкурс за додељивање „Српске стипендије“ за студенте и средњошколце за I семестар/полугодиште школске 2023/24. године који припадају српској заједници у Мађарској. Детаљне конкурсне услове и поступак вредновања пристиглих конкурса садржи „Правилник о српској стипендији“ који је усвојила Скупштина Самоуправе Срба у Мађарској, а налази се на интернет страници www.szerb.hu.

Опште информације:

1. Кандидати који имају права да конкуришу
Приликом додељивања Српске стипендије ССМ (у даљем: „стипендија“) конкурисати могу кандидати (треба да имају мађарско држављанство) који студирају на Одсеку за српски језик и књижевност Филозофског факултета ЕЛТЕ БТК у Будимпешти, Катедри за славистику Филозофског факултета у Сегедину, студенти више школе за учитељице и васпитачице на српском смеру (на ЕЛТЕ у Будимпешти) или они који стичу прву диплому за учитеље српске народносне струке, а конкурисати могу и они који стичу тзв. „мастер“ диплому (мастер образовање), или студирају на другим институцијама високог образовања, затим средњошколци (гимназијалци) Српског забавишта, основне школе, гимназије, колегијума и библиотеке Никола Тесла у Будимпешти (седиште: 1074 Budapest Rózsák tere 6-7) а и они који похађају мађарске средње школе које су организованим оквирима укључене у српски народносни васпитно-образовни систем, без обзира на њихово држављанство. Кандидат треба да задовољи и следеће услове:

а) да је дао изјаву да припада српској народности;
б) да му просек успеха на полугодишту пре предаје конкурса буде барем 4,00, а у случају

првог семестра на факултету да просек достигне 4,00. Студент треба да постигне 30 кредитних бодова по семестру, а да просек за средњошколце буде 4,30;

в) да заједно са законским представником истовремено са предајом конкурса приложи писмено одобрење за руковање личним подацима (према овом правилнику)

г) да је редован самофинансирајући студент по ССIV Закону о високом образовању из 2011. године 46. параграф § (1) тачка с), или да је студент који се финансира из мађарског државног буџета (слободно коришћење стипендије).

Стипендију може да добије средњошколац/студент који је:

а) у назначеном року предао сву документацију одређену расписаним конкурсом;
б) задовољава условима ових одредби и расписаног конкурса;

в) обавезује се да по свом избору, у семестру у којем добија стипендију, врши студентски научни рад или активно учествује у раду неке организације српске заједнице;

г) за студенте је потребно да напишу мотивационо писмо о свом раду у оквиру српске заједнице у Мађарској, обим текста је максимално две странице.

2. Износ стипендије

Износ стипендије је максимално 75.000.- форинти по средњошколцу/студенту за један семестар, односно полугодиште.

3. Садржајни и формални захтеви конкурса:

Конкурс се предаје у једном примерку, на папиру, испуњен на компјутеру, потписан од стране средњошколца/студента, на формулару (прилог бр. 1. овог правилника, односно налази

се и посебно на страници www.szerb.hu) и са следећим прилозима:

а) биографија кандидата (ученик/студент),
б) фотокопија или извод о потврди просека

4. Начин, место и рок за предају конкурсних пријава

Конкурсна пријава се пише на српском језику, може се предати путем поште, на адресу Канцеларије Самоуправе Срба у Мађарској (Szerb Országos Önkormányzat Hivatala, 1055 Budapest, Falk Miksa u.3.) или се предаје лично на Секретаријату ССМ (1055 Budapest, Falk Miksa u.3, радно време: понедељак-четвртак 9.00-15.00, петак 9.00-12.00)

Напомена: на коверти треба означити следеће: „Конкурс за Српску стипендију“. Рок за пристизање конкурсних пријава у Канцеларију ССМ: **9. октобар 2023.** године до 15.00 часова.

У Будимпешти, 7. септембра 2023.
Самоуправа Срба у Мађарској

Храм Свештој Великомученика Георгија
у Будимпешти

**РАСПОРЕД БОГОСЛУЖЕЊА
ЗА МЕСЕЦ СЕПТЕМБАР 2023.**

20. 09. среда – Вечерње	18 часова
21. 09. четвртак – РОЂЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ – МАЛА ГОСПОЈИНА	10 часова
23. 09. субота – Вечерње	18 часова
24. 09. недеља – СВ. ЛИТУРГИЈА	10 часова
26. 09. уторак – Вечерње	18 часова
27. 09. среда – ВОЗДВИЖЕЊЕ ЧАСНОГ КРСТА – КРСТОВДАН СВ. ЛИТУРГИЈА	10 часова

Лутрење се служи свакој дана у 8:00 часова

Српско позориште у Мађарској позива вас на
представу Народнoг позоришта из Кикинде

НАСТОЈНИК

26. септембра 2023. у 19.00

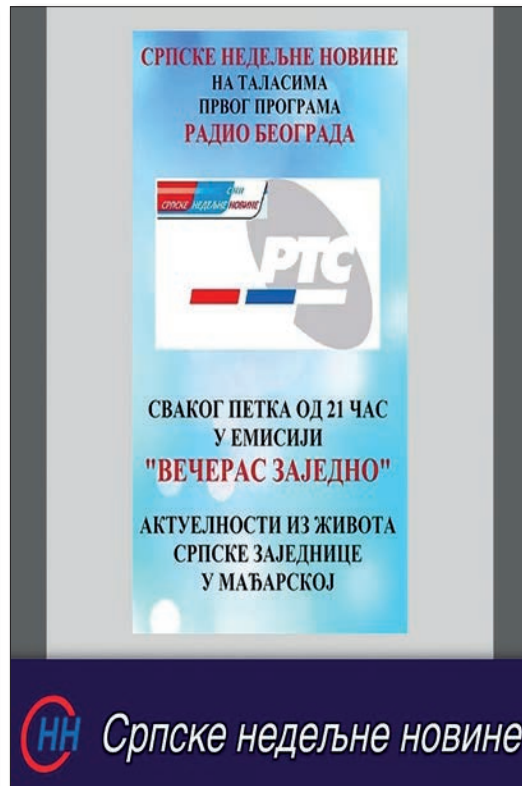
Текст: Харолд Пинтер
Режија: Драган Остојић

Играју:

Драган Остојић
Бранислав Кнежевић
Славољуб Матић

Овај комад премијерно је изведен 19. марта 1988. године. Свих 35 година уназад, глумачка постава није се мењала. Комад нобеловца Харолда Пинтера био је захвално штиво које кореспондира са временом и уз горак осмех шаље универзалне поруке, без обзира на проток времена.

Улица Нађмезе 49, Будимпешта
Цена улазнице: 3000 фт
Резервације на тел: +36304280880

Српске недељне новине

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРБСКЕ

НАРОДНЕ НОВИНЕ.

www.snnovine.com

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ♦ Издавач: Српски медијски центар (ДОО-Кфт) ♦ За издавача: Радојка Филаковић ♦ Главни и одговорни уредник: др Драган Јаковљевић ♦ Финансијер: Кабинет мађарског премијера (Miniszterelnökség) и Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. ♦ Фоторепортер: Иван Јакшић ♦ Седиште редакције: Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ♦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat, Szerb Hétlap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ♦ Web: www.snnovine.com ♦ Графички прелом листа: Тибор Фуксел ♦ За штампању: Szedestűkötő Vt. Ференц Ибош ♦ Текстуралне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ♦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ♦ HU ISSN 2061-0238

Воздвижење Часног Крста – Крстовдан

На овај празник славимо подизање, уздицање или како би се то рекло на старом српском језику, Воздвижење Часног Крста. У нашем народу овај дан познат је и као Крстовдан. Тога дана прослављамо успомену на два важна догађаја у историји хришћанства.

други крст, покојник је лежао непомично, а када је су ставили трећи, мртавац је оживео и по томе су знали да је то Христов крст. Тада је епископ подигао крст високо, да га људи виде, а народ је са сузама у очима певао: „Господе смилуј се!”

Други догађај је везан за враћање часног крста у Јерусалим. Персијски цар Хозроје 614. године освојио је Јерусалим и однео Христов крст у Персију. Године 628. византијски цар Ираклије освојио је Персију и са славом вратио крст у Јерусалим. Ушавши у град, цар је носио крст на леђима. Али, одједном је стао и није могао даље да иде. Тадашњи епископ јерусалимски Захарије имао је виђење анђела, који је спречавао цара да у раскошном оделу носи крст, и то по оном путу по коме је Христос Господ ишао бос и понижен. То виђење је епископ објавио цару, који је потом скинуо раскошно одело и у бедној одећи и босоног узео крст, изнео га на Голготу и ставио у храм Васкрсења, на радост целог хришћанског света.

Први догађај је проналазак Крста на којем је био распет Господ Исус Христос. Наиме, Цар Константин је у бици са побуњеним Максенцијем имао визију Крста на небу 312. године, испод којег је писало „Овим побеђуј”. Једном приликом мајка цара Константина, Јелена, обилазећи 317. године Свету земљу у којој је живео Исус Христос, данашњи Израел, хтела је да нађе крст на којем је распет Господ Христос.

Неки старац, јеврејин, по имену Јуда, једини је знао место где се налази крст. И заиста на Голготи, месту где је распет Исус, нашли су три крста (на том месту су Римљани подигли храм богињи Венери, који је цар Константин срушио и подигао Храм васкрсења). На једном је распет Господ Христос, а на друга два разбојници.

Епископ јерусалимски Макарије и царица Јелена су били у недоумици који је од та три крста Христов. И баш у том моменту је наилазила пратња са покојником, онда је епископ наредио да један по један крст ставе на покојника. Када су ставили први и

Зашто крст сматрамо светим предметом? Зато што је Господ Христос страдао на крсту ради нашег спасења. С тога је крст симбол бола, страдања, патње, али у исто време је крст симбол радости и Васкрсења, јер је Господ Христос на Крсту пролио своју невину крв ради нашег спасења и после три дана је васкрсао из мртвих и тако победио смрт. Крст хришћани употребљавају још од времена Христових ученика. Црква још указује на поштовање употребом крста на сваком богослужењу, при свакој молитви у храму,

Крсту су посвећена и два дана у седмици: среда и петак. Среда, јер је

тада Јуда издао Господа Христа, а петак, јер је тада Господ распет на крсту.

Ако је Христос Васкрсењем победио смрт, зашто ми и данас умиремо? Тачно, он је победио смрт, али ми умиремо и данас пређашњом смрћу, али не остајемо у смрти. А то не значи умрети. Права, истинска смрт би била, када онај који је умро нема шансе да се врати у живот, а ако ће онај који је умро после смрти оживети и при том живети бољим животом, онда то није смрт, него спасење. Управо нам је Христос својим Васкрсењем показао, да

немо и ми васкрснути као што је и него је то својим делима показао, сам је Васкрсао из мртвих и победио

Он пре две хиљаде година Васкрсао. У томе је победа смрти. Христос није философирао о победи над смрћу,

смрт, и нама показао да ћемо и ми васкрснути.

Д. А.

ВЕРОВАЊА ВЕЗАНА ЗА КРСТОВДАН

На празник Крстовдан обавезно се пости, и зато се у народу говори: „Ко се крсти, тај и пости”. У нашем народу се верује да на Крстовдан ваља ископати рупе за садњу воћки, да би се гране крстиле – тј. воћка разгранавала. Ако је на Крстовдан облачно време, према народном веровању, зима ће бити снеговита, а ако је суво, година ће бити сушна.